Etkin Vatandaş Kimdir?

VATANDAŞ
Bir devlete bağlı olan; yasalarla belirlenmiş hakları ve sorumlulukları bulunan kişidir.

VATANDAŞLIK
Kişinin hangi devlete veya millete bağlı olduğunu gösteren kimliktir.

ETKİN VATANDAŞ
Haklarını ve sorumluluklarını bilen, bunlara göre davranan, ülkesinin ve çevresinin sorunlarıyla ilgilenip çözüme katkı sağlayan kişidir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Etkin vatandaş **hem hakkını arar hem görevini yapar.** Yalnızca şikâyet etmez, çözüme katılır. Bu da toplum düzenini güçlendirir.

Gönüllü öğrenciler

Etkin vatandaş nasıl biridir?

- Yasalara ve kurallara uyar.
- Sorumluluklarının farkındadır.
- Askerlik yükümlülüğü varsa yerine getirir.
- Farklılıklara saygı duyar.
- Haklarını bilir, gerektiğinde kullanır.
- Vergisini düzenli öder.
- Ülke ekonomisine katkı sağlar.
- Toplum sorunlarına duyarlıdır.

Vatandaş olarak haklarım

Eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetlerinden yararlanmak, seçme ve seçilmek, dilekçe vermek, hakkımı aramak.

Vatandaş olarak görevlerim

Yasalara uymak, vergi vermek, askerlik yükümlülüğünü yerine getirmek, oy kullanmak, çevreyi ve ortak mirası korumak.

Aynı durum, iki farklı davranış

Durum	Etkin vatandaş	Etkin olmayan vatandaş
Bisiklete binerken	Kask takar, bisiklet yolunu kullanır.	Binmeyi iyi bildiği için kask takmaz.
Sınıf başkanı seçiminde	Adayları dinler, oyunu kullanır.	"Bana ne" der, oy vermez.
Alışverişte	Fişini alır, tarihi geçmiş ürünü iade eder.	Fiş istemez, sorunu görmezden gelir.
Parkta bozuk salıncak görünce	Muhtara veya belediyeye bildirir.	"Benim sorunum değil." der, geçip gider.

DİKKAT!

Etkin vatandaş olmak için büyümeyi bekleme. Sınıfta oy kullanmak, okulunu temiz tutmak, arkadaşınla iş birliği yapmak da etkin vatandaşlıktır.

Vatandaşlık okuryazarlığı

Hakkını bilme ve arayabilme yeterliliğidir. Bu beceriye sahip kişi; toplum sorunlarına duyarlıdır, siyasi ve hukuki konularda kendi hayatını sürdürecek kadar bilgi sahibidir, bildiğini davranışa dönüştürür ve karar alma süreçlerine katılır.

Etkin Vatandaş Ne Yapar?

Sorunla karşılaşınca

Karşılaşılan durum	Etkin vatandaşın davranışı
Okul kantininde çalışanlar eldiven kullanmıyor.	Durumu kibarca okul yönetimine iletir, hijyenin önemini hatırlatır.
İnternetten alınan süpürge bozuk çıkıyor.	Satıcıya başvurur, çözülmezse Tüketici Hakem Heyetine gider.
Mahalledeki tarihî çeşme hasar görmüş.	Fotoğraflayıp muhtara, belediyeye veya ilgili kuruma bildirir.
Komşular bisiklet yoluna araç park ediyor.	Komşularını uyarır, gerekirse belediyeye ve trafik ekiplerine haber verir.
Markette raf ve kasa fiyatı farklı çıkıyor.	Fişini saklar, yetkiliye sorar, gerekirse tüketici kurumlarına başvurur.

Haberlerden

- **Hak arama:** Bir vatandaş, hatalı ürün için Tüketici Hakem Heyetine başvurdu ve parasını geri aldı.
- **Dilekçe:** CİMER'e 2023'te 7 milyon 650 bin başvuru yapıldı; bunların yüzde 98'i internetten geldi.
- **Dayanışma:** Kocaeli'de öğrenciler huzurevi ziyareti yaptı, görme engelliler için kitap seslendirdi.
- **Kurallar:** Samsun'da jandarma, çocuklara uygulamalı trafik eğitimi verdi.

Fiş almak ve tarihe bakmak

Çevre dostu okul (temsilî)

Çevre dostu bir okul

Bir öğretmen ve öğrencileri okula hobi bahçesi yaptı, geri dönüşüm malzemeleriyle kütüphane kurdu. Yağmur suyunu biriktirdiler, çatıya kurdukları güneş panelleriyle elektrik ürettiler.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Çevre ve kültür varlıklarını koruyan öğrenciler **geleceğin etkin vatandaşlarıdır**. Küçük davranışlar büyük bir toplumsal katkıya dönüşür.

Uygun mu, değil mi?

Etkin vatandaşa uygun

- Sınıf seçiminde oy kullanmak
- Fiş veya fatura almak
- Tarihî eserleri korumaya destek olmak
- Sivil toplum kuruluşlarına üye olmak
- Çevresini kurallara uymaya teşvik etmek

Etkin vatandaşa uygun değil

- Ailede fikrini söylemekten çekinmek
- İthal ürünü hep daha kaliteli sanmak
- Sorunu görüp sessiz kalmak
- Kuralları önemsememek
- Bisiklet yoluna araç park etmek

Öğrenme çıktısı: Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme

Toplum Düzeni ve Etkin Vatandaş

Vatandaş hakkını ve görevini bilir → **Kurallara uyar, sorunu bildirir** → **Kurumlarla iş birliği yapılır, sorun çözülür** → **Düzen, güven ve dayanışma artar**

Etkin vatandaş davranışı	Toplum düzenine katkısı
Vergisini düzenli öder.	Okul, yol, hastane gibi hizmetler yapılabilir.
Seçimlerde oy kullanır.	Yönetimde halkın iradesi yansır.
Trafik kurallarına uyar, uyarır.	Kazalar azalır, can güvenliği artar.
Çevreyi korur, sorunu bildirir.	Temiz ve yaşanabilir bir çevre oluşur.
Fiş alır, hakkını arar.	Haksız kazanç azalır, ekonomi güçlenir.
Okuma yazma bilmeyenlere destek olur.	Toplumda dayanışma ve bilgi düzeyi artar.

Etkin vatandaş azalırsa ne olur?

- Kurallar çiğnenir, güven ve düzen zayıflar.
- Sorunlar büyür, çünkü kimse bildirmez ve ilgilenmez.
- Haksızlığa uğrayan kişi hakkını arayamaz.
- Yönetimde halkın sesi daha az duyulur.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Toplum düzeni yalnızca devletin çabasıyla kurulamaz. **Her vatandaşın sorumluluğunu yerine getirmesi** düzenin temelidir.

Sen olsan ne yaparsın?

Salgında karantina: Etkin vatandaş kurallara uyar, ailesini de ikna eder. Çünkü kendi sağlığı kadar başkalarının sağlığından da sorumludur.

Tehlikeli sosyal medya şakası: Etkin vatandaş paylaşmaz, arkadaşlarını uyarır, büyüklerine haber verir.

Okuma yazma bilmeyen komşu: Etkin vatandaş yardım etmeye çalışır, yetmezse onu halk eğitim kurslarına yönlendirir.

Sanayi tesisinden kirlilik: Etkin vatandaş sağlığa zararını anlatır, ilgili kurumlara dilekçeyle başvurur.

Etkin vatandaş olarak ben: Haklarımı bilir, savunurum • Sorumluluklarımı yaparım • Başkalarının hakkına saygı duyarım • Sorunların çözümünde kurumlarla iş birliği yaparım • Çevremi kurallara uymaya teşvik ederim.

Hasarlı çeşmeyi bildiren çocuk

Mahalledeki çeşme: Arda, tarihî çeşmenin kırıldığını görür. Fotoğraflar, muhtara bildirir, arkadaşlarına da korumanın önemini anlatır. Böylece hem ortak mirası hem de mahallesinin düzenini korur.

Notlarım

Öğrenme çıktısı: Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Etkin vatandaş yalnızca haklarını bilir, görevleriyle ilgilenmez.
☐ 2. Fiş almak etkin vatandaş davranışıdır.
☐ 3. Vatandaşlık, kişinin hangi devlete bağlı olduğunu gösterir.
☐ 4. Toplum düzeni yalnızca devletin sorumluluğundadır.
☐ 5. CİMER'e dilekçe ve istek başvurusu yapılabilir.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Vatandaş	☐	Bozuk ürün için başvurulabilen kurul
B) Hakem Heyeti	☐	Hakları ve sorumlulukları olan devlet üyesi
C) CİMER	☐	Hakkını arayabilme yeterliliği
D) Vatandaşlık okuryazarlığı	☐	Kamu hizmetlerine kaynak sağlayan ödeme
E) Vergi	☐	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **oy** **fiş** **vergi** **dilekçe**

1. Hizmetlerin yapılması için düzenli ..... ödenir.
2. Sorunu kuruma yazıyla iletmek için ..... verilir.
3. Alışverişte mutlaka ..... alınmalıdır.
4. Sınıf seçiminde ..... kullanmak görevimizdir.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Sude, okul yolundaki kaldırımın kırık olduğunu ve yaşlıların zorlandığını fark eder. Arkadaşlarıyla fotoğraf çekip muhtara dilekçe verir. Kaldırım bir süre sonra onarılır.

a) Sude'nin etkin vatandaşlıkla ilgili iki davranışını yazınız.
b) Bu davranış toplum düzenine nasıl katkı sağlamıştır? Yorumlayınız.

2. Bir mahallede insanlar çöpleri belirlenen saatler dışında sokağa bırakmakta, kimse bu sorunu belediyeye bildirmemektedir. Bu yüzden koku ve hastalık riski artmıştır.

a) Etkin vatandaş sayısının az olması bu sorunu nasıl etkilemiştir?
b) Sorunun çözümü için bir etkin vatandaş neler yapabilir? İki öneri yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!